

ÇOCUK ACİL SERVİSİNDEKİ İNVAZİV GİRİŞİMLER SIRASINDA EBEVEYNLERİ İŞLEME DAHİL ETMENİN ÇOCUKLARIN AĞRI VE ANKSİYETE DÜZEYLERİNE ETKİSİ

DİLEK SÖNMEZ SAĞLIK¹, SEDA ÇAĞLAR²

¹ HEMŞİRE, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK ACİL SERVİSİ

² YARD. DOÇ. DR., İ.Ü. FLORENCE NIGHTINGALE HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ
ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

GİRİŞ

Çocuklar yaşamlarının herhangi bir döneminde hastaneye tanı veya tedavi amacıyla başvurabilir ya da yatabilirler.

Hastane ortamında damar yolu açma, kan alma, tedavilerin yan etkileri, oyun arkadaşlarından ve ailesinde ayrılma çocuklarda sıklıkla görülen anksiyete ve ağrı nedenleridir

Blount, L. R., Loiselle, A.K. (2009). Behavioural assessment of pediatric pain. *Pain Res Manage*, 14(1), 47-52.

Beytut, Ş. D., Bolışık, B., Solak, U., Seyfioğlu, U. (2009). Çocuklarda hastaneye yatma etkilerinin projektif yöntemle resim çizme yoluyla incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 35-43.

ARAŐTIRMANIN DAYANAĞI

Ailelerin anksiyete düzeylerini, çocukların anksiyete ve ağrı düzeylerini azaltmak, iyileşme sürecini hızlandırmak için aile merkezli bakım yaklaşımının uygulanması gerektiği bildirilmektedir.

Basal, A. A., Al Sai, A. E. O., Elazazy, M. H. (2012). Perception of health care providers, patient's families and patients towards family presence during invasive procedures in emergency care units. *Journal of American Science* 8(11),152-161.

Dunst, J. C., Trivette, M. C. (2009). Meta-analytic structural equation modeling of the influences of family-centered care on parent and child psychological health. *International Journal of Pediatrics*, 1-10. Article ID 576840, 9 pages doi:10.1155/2009/576840

Pruitt, L. M., Johnson, A., Elliott, J. C., Polley, K. (2008). Parental presence during pediatric invasive procedures. *J Pediatr Health Care*, 22(2), 120-7.

ARAŐTIRMANIN DAYANAĞI

Ülkemizde aile merkezli bakım uygulamalarına ilişkin bir standart olmamakla beraber hastaneler arasında farklı uygulamalar olduğu gözlenmekte ve halen bazı hastaneler de ailelerin çocuklarını ziyaret saatleri dışında görmelerine izin verilmediği bilinmektedir.

Çocuklarıyla birlikte 24 saat hastanede kalan ailelerin ise yeterince bilgilendirilmedikleri, kaygılarını yeterince dile getiremedikleri, kendi temel ihtiyaçlarını ve bakım gereksinimlerini karşılayamadıkları bildirilmiştir.

Atay, G., Eras, Z., Ertem, İ. (2011). Çocuk hastaların hastane yatışları sırasında gelişimlerinin desteklenmesi. *Çocuk Dergisi*, 11(1), 1-4.

Dur, Ş., Gözen, D., Bilgin, M. (2016). Devlet ve özel hastanedeki hemşirelerin aile merkezli bakıma ilişkin tutum ve davranışları. *J Curr Pediatr*, 14, 1-9.

Materyal ve Metod

Araştırmanın Amacı

Çocuk acil servise başvurusu sırasında invaziv girişim uygulanan 9-12 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin işleme dahil olma, işlem sırasında yalnızca yanında bulunma ve işlem sırasında yanında bulunma durumlarının çocukların ağrı ve anksiyete düzeylerine etkisini belirlemektir.

Araştırmanın Tipi

Randomize kontrollü deneysel çalışma

Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1 (H1): invaziv girişimler sırasında ebeveynleri işleme dahil olan çocukların ağrı düzeyleri, ebeveynleri işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan çocukların ağrı düzeylerinden daha düşüktür.

Hipotez 2 (H2): invaziv girişimler sırasında ebeveynleri işleme dahil olan çocukların anksiyete düzeyleri, ebeveynleri işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan çocukların anksiyete düzeylerinden daha düşüktür.

Hipotez 3 (H3): invaziv girişimler sırasında işleme dahil olan ebeveynlerin anksiyete düzeyleri, işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan ebeveynlerin anksiyete düzeylerinden daha düşüktür.

Hipotez 4 (H4): Ebeveynlerin durumluk sürekli kaygı düzeyleri, çocukların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini etkiler.

Hipotez 5 (H5): Ebeveynlerin durumluk sürekli kaygı düzeyleri, çocukların ağrı düzeylerini etkiler.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı, Çocuk Acil Bilim Dalı / Ekim 2016 - Mayıs 2017

Örneklem Seçim Kriterleri

invaziv girişim (kan alma, damar yolu açma, intramuskuler enjeksiyon, intravenöz enjeksiyon) uygulanacak olması,

9-12 yaş arasında olması,

iletişimi engelleyecek herhangi bir ruhsal ve/veya fiziksel sağlık sorununun olmaması,

Ebeveyn ve çocuğun Türkçe konuşuyor olması,

Ebeveyn ve çocuğun araştırmaya katılmaya gönüllü olması.

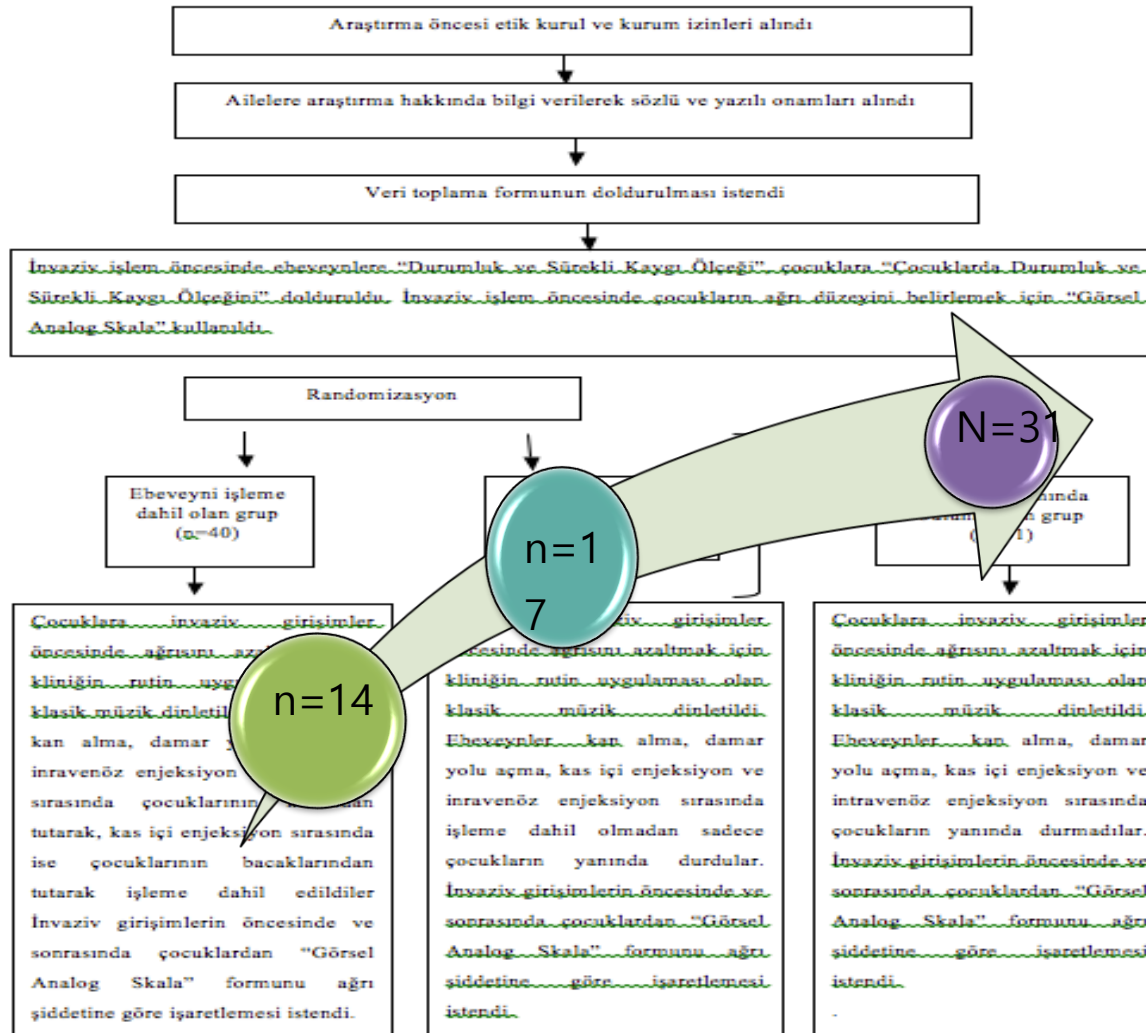
Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu

Durumluk
Sürekli Kaygı
Envanteri

Çocuklar İçin
Durumluk ve
Sürekli Kaygı
Envanteri

Görsel Analog
Skala

Verilerin değerlendirilmesi

Sayı, yüzde, ortalama, standart sapma

Gruplara göre kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Pearson Ki-kare testi

Sayısal değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda tek yönlü varyans analizi,

Zamana göre ağrı puanlarının karşılaştırılmasında Wilcoxon analizi,

Üç grubun ağrı puanlarının karşılaştırılmasında Kruskal Wallis analizi,

İleri analiz olarak Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U testi,

Üç grubun kaygı puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda varyans analizi kullanılmıştır

Önemlilik düzeyi olarak $p < .05$ kabul edilmiştir

Bulgular

Tablo 6-1: Çocukların Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı (N=111)

Özellikler		Ebeveyni işleme dahil olan grup (n= 40)		Ebeveyni yanında bulunan grup (n=40)		Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n=31)		p>0.05		
		n	%	n	%	n	%			
Cinsiyet	Kız	20	50.0	28	70.0	14	45.2	62	55	5.240; .073
	Erkek	20	50.0	12	30.0	17	54.8	49	44	
Yaş (yıl)	9 yaş	12	30.0	15	37.5	6	19.4	33	30	6.901; .330
	10 yaş	11	27.5	8	20.0	9	29.0	28	25	
	11 yaş	11	27.5	8	20.0	5	16.1	24	22	
	12 yaş	6	15.0	9	22.5	11	35.5	26	23	
	$\bar{X} \pm SS$	10.28±1.06	10.28±1.20	10.68±1.17	10.37±1.15	1.388; .254				

Tablo 6-2: Gruplara Göre Çocuklara Uygulanan İnvaziv Girişim Türlerinin Dağılımı

(N=111)

İnvaziv girişim türü	Ebeveyni işleme dahil olan grup (n= 40)		Ebeveyni yanında bulunan grup (n=40)		Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n=31)		N	%	
	n	%	n	%	n	%			
Kan alma	29	72.5	26	65.0	21	67.7	76	68	
Damar yolu açma	1	2.5	2	5.0	2	6.5	5	4	5.889; 0.436
IM enjeksiyon	4	10.0	1	2.5	4	12.9	9	8	
IV enjeksiyon	6	15.0	11	27.5	4	12.9	21	20	

p>0.05

χ^2 : Pearson Ki-kare analizi, sd: 2

Tablo 6-3: Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı (N=111)

Özellikler		Ebeveyni işleme dahil olan grup (n= 40)		Ebeveyni yanında bulunan grup (n=40)		Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n=31)		Toplam		F/χ ² (sd)
		<u>n</u>	%	<u>n</u>	%	<u>n</u>	%			
Ebeveyn	Anne	32	80.0	24	60.0	24	77.4	80	86	.101
	Baba	8	20.0	16	40.0	7	22.6	31	23	
Eğitim durumu	Eğitimi yok	1	2.5	2	5.0	-	-	3	3	1.627; .443
	İlköğretim	30	75.0	24	60.0	21	67.7	75	67	
	Lise ve üzeri	9	22.5	14	35.0	10	32.3	33	30	
Ebeveyn yaş (yıl)	$\bar{X} \pm SS$	38.34 ± .98		38.8 ± 5.13		38.1 ± 4.38		38.31±4.92		F= .100; p=.905

p>0.05

a: Örneklem sayısı az olduğu için (beklenen sayı < 1) gruplar birleştirilerek analiz yapıldı.

χ²: Pearson Ki-kare analizi, ebeveyn türü/eğitim durumu sd: 2

F: Bağımsız gruplarda varyans analizi, gruplar arası/grup içi/toplam sd: 2/108/110

Tablo 6-4: Çocukların Geçmişte İnvaziv İşlem Konusunda Yaşadıkları Deneyimlerin Dağılımı (N=111)

Daha önceki işlemlerde deneyim öyküsü		Ebeveyni işleme dahil olan grup (n= 40)		Ebeveyni yanında bulunan grup (n=40)		Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n=31)		N	%	
		<u>n</u>	%	<u>n</u>	%	<u>n</u>	%			
İşlem sırasında yanında bulunma	Evet	38	95.0	38	95.0	30	96.8	106	95	.163; .922
	Hayır	2	5.0	2	5.0	1	3.2	5	5	
İşleme dahil olma	Evet	24	60.0	17	42.5	18	58.1	59	53	2.876; .237
	Hayır	16	40.0	23	57.5	13	41.9	52	47	

p>0.05

χ^2 : Pearson Ki-kare analizi, sd: 2

Tablo 6-5: Gruplara Göre Çocukların İşlem Öncesi ve İşlem Sonrası Ağrı Düzeylerinin Dağılımı (N=111)

Çocukların ölçüm zamanına göre ağrı düzeyi	Ebeveyni işleme dahil olan grup (n= 40)	Ebeveyni yanında bulunan grup (n= 40)	Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n= 31)	KW; p
	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	

Hipotez 1 (H1): invaziv girişimler sırasında ebeveynleri işleme dahil olan çocukların ağrı düzeyleri, ebeveynleri işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan çocukların ağrı düzeylerinden daha düşüktür.

DOĞRULANDI

Ağrı değişkeni normal dağılıma sahip değildir.

KW: Kruskal Wallis analizi, sd: 2 (ileri analizi: Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U testi)

Z: Wilcoxon analizi

Al-Abbass ve
ark (2016)

ebeveyni
yanında olan
ve ebeveyni
yanında
olmayan
grup

Matziou ve
ark (2013)

ebeveyni
yanında olan
ve ebeveyni
yanında olmayan
grup

Özçetin ve
ark (2011)

ebeveyni
yanında olan
ve sağlık
personeli
yanında olan
grup

Ebeveyn varlığı
ağrıyı
azaltır

Tablo 6-6: Gruplara Göre Ebeveyn ve Çocukların Anksiyete Düzeylerinin Dağılımı**(N=111)**

Anksiyete düzeyleri	Ebeveyni işleme dahil olan grup (n=40)	Ebeveyni yanında bulunan grup (n=40)	Ebeveyni yanında bulunmayan grup (n=31)	F; P
Hipotez 2 (H2): invaziv girişimler sırasında ebeveynleri işleme dahil olan çocukların anksiyete düzeyleri, ebeveynleri işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan çocukların anksiyete düzeylerinden daha düşüktür. DOĞRULANMADI				; .467
Sürekliliği kaygı düzeyi	59.15±7.98	58.10±7.10	58.15±7.00	1.084; .342
Hipotez 3 (H3): invaziv girişimler sırasında işleme dahil olan ebeveynlerin anksiyete düzeyleri, işlem sırasında yalnızca çocuğun yanında bulunan ve işlem sırasında çocuğun yanında bulunmayan ebeveynlerin anksiyete düzeylerinden daha düşüktür. DOĞRULANMADI				; .413
				; .679

F: Bağımsız gruplarda varyans analizi, gruplar arası/grup içi/toplam sd: 2/108/110

Ebeveynlerin sürekli kaygı düzeylerinin çocukların işlem öncesi ağrı ve çocukların sürekli kaygı düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilediği saptandı.

	Çocukların sürekli kaygı düzeyi	-.01	.934	-.03	.873
Ebeveyni yanında bulunan grup	Çocukların işlem öncesi ağrı düzeyi	-.06	.709	.10	.531
	Çocukların işlem sonrası ağrı düzeyi	-.22	.179	.12	.464
	Çocukların durumluk kaygı düzeyi	-.13	.438	-.00	.989
	Çocukların sürekli kaygı düzeyi	.09	.570	.22	.149
Ebeveyni yanında bulunmayan grup	Çocukların işlem öncesi ağrı düzeyi	.01	.974	.37	.042
	Çocukların işlem sonrası ağrı düzeyi	.10	.603	.42	.019
	Çocukların durumluk kaygı düzeyi	.35	.057	.29	.115
	Çocukların sürekli kaygı düzeyi	-.04	.834	.40	.025
TOPLAM	Çocukların işlem öncesi ağrı düzeyi	r_s : .03	.782	r_s : .21	.025
	Çocukların işlem sonrası ağrı düzeyi	r_s : -.12	.207	r_s : .02	.831
	Çocukların durumluk kaygı düzeyi	r_s : .08	.398	r_s : .06	.530
	Çocukların sürekli kaygı düzeyi	r_s : .02	.822	r_s : .19	.044

r_s : Spearman korelasyon analizi

r : Pearson korelasyon analizi

Afshar ve ark
(2011)

- ebeveyni yanında olan ve olmayan grup

Shindava ve
Belcheva (2013)

(ebeveyni yanında olan ve olmayan grup)

Cox ve ark
(2011)

(ebeveyni yanında olan ve olmayan grup)

Ebeveyn varlığı anksiyeteyi etkilemez

ÖNERİLER

- Sağlık çalışanlarının ve ebeveynlerin aile merkezli bakım yaklaşımı konusunda bilgilendirilmesi,
- Aile merkezli bakım uygulamalarının sağlık kuruluşlarında yaygınlaştırılması,
- Ebeveynlerin invaziv girişimlere katılması konusunda desteklenmesi önerilebilir

TEŐEKKÜR EDERİM

